

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเข้าสู่การขายบริการทางเพศของวัยรุ่นชายในเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท” มีประเด็นหลักอยู่หลายประการในการศึกษาถึงเงื่อนไขที่ทำให้วัยรุ่นชายเหล่านั้นเลือกที่จะหาเงินด้วยวิธีการขายบริการทางเพศ ซึ่งเมื่อเลือกใช้ชีวิตเช่นนั้นแล้วว่าเขาเหล่านั้นมีเงื่อนไขในการให้บริการทางเพศและมีสภาพการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเช่นไร รวมถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับเยาวชนชายกลุ่มนี้และส่งผลกระทบต่อเยาวชนอื่น ๆ ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทด้วย ซึ่งการศึกษานี้ได้ผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ภายในบริบททางสังคม วัฒนธรรมย่อยของกลุ่มประชากร วัยรุ่นชายขายบริการทางเพศ

ลักษณะของการดำเนินการวิจัยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาถึงปรากฏการณ์ทางสังคมเชิงประจักษ์โดยการศึกษาปรากฏการณ์จากสภาพแวดล้อมตามความจริงทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเข้าสู่การขายบริการทางเพศของวัยรุ่นชายในเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) น่าจะเป็นวิธีการศึกษาที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีหลักการใหญ่ ๆ ในการศึกษา ดังนี้

1. เป็นวิธีค้นหาความจริงโดยไม่ตั้งเอาเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ออกจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงแต่พยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อมหรือระบบทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้จากภาพรวมหลายมิติ
2. ในการหาความจริงนั้นจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจดบันทึกทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้ระยะเวลานาน ระหว่างที่เฝ้าสังเกตสอบถามและจดบันทึกนั้น ผู้วิจัยจะเลือกเหตุการณ์หรือประเด็นที่กำหนดไว้ขึ้นมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทั้งหมดแล้วตีความหมาย
3. การวิจัยประเภทนี้ให้ความสำคัญแก่ข้อมูลประเภทอัตชีวประวัติ โลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิด ความคาดหวัง ฯลฯ แล้วมาประมวลเข้าด้วยกันและเน้นการตีความหมาย ในฐานะเป็นเกณฑ์กำหนดแนวทางพฤติกรรมของบุคคลตามลักษณะของการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม
4. เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษารายละเอียดของเหตุการณ์หนึ่ง ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีตัวแปรเป็นจำนวนมากในการวิจัยและผู้วิจัยเองต้องเข้าไปติดต่อสร้าง

ความไว้วางใจกับประชากรที่จะศึกษาเอง โดยไม่ผ่านสื่อกลางใดๆ ที่อาจทำให้ข้อมูลผิดพลาดได้ จึงต้องทำกับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กและทำการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ตรรกวิทยาชนิดอุปมัย (Induction) เป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีเพื่อให้ความหมายกับข้อมูลที่ได้มา

เหตุผลที่ผู้ศึกษาเลือกวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพเนื่องมาจาก

1. การศึกษาเรื่อง “การเข้าสู่การขายบริการทางเพศของวัยรุ่นชายในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท” มีข้อจำกัดอยู่หลายประการเช่น การขายบริการทางเพศถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ผิดปกติและยังเป็นการขายบริการทางเพศกับเพศเดียวกันยิ่งถูกมองว่าเป็นความเบี่ยงเบนจากสังคมและที่สำคัญสังคมกำหนดให้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย กลุ่มวัยรุ่นชายเต็มไปด้วยความหวาดระแวงที่จะให้สังคมภายนอกกลุ่มของตนเองได้รับทราบข้อมูลที่เป็นจริง ซึ่งอาจมีการบิดเบือนข้อมูลหรือปรุงแต่งขึ้นมา ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลที่แท้จริงจึงจำเป็นต้องใช้ความอดทน ความพยายามและความจริงใจในการสร้างความไว้วางใจเพื่อให้พวกเขาอมรับผู้ศึกษาและท้ายที่สุดจึงยอมเปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงได้

2. ผู้ศึกษาต้องเข้าไปสัมผัสกับกลุ่มประชากรตัวอย่างด้วยตนเอง เข้าถึงข้อมูลที่แท้จริงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยเข้าไปสังเกตพูดคุย ซักถามให้ความสนทนสนม ค้นเคยด้วยการเข้าไปในสถานประกอบการจริงในลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมของผู้ที่ถูกศึกษา ทั้งนี้เพื่อเข้าถึงการเป็นผู้ขายบริการทางเพศจากชีวิตจริงของพวกเขา

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาว่ามีเงื่อนไขอะไรบ้างที่ทำให้วัยรุ่นชายในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทตัดสินใจที่ดำเนินชีวิตด้วยการขายบริการทางเพศ สภาพสังคมและวิถีชีวิตของวัยรุ่นชายกลุ่มนี้ดำเนินไปเช่นไร มีผลกระทบอะไรกับตนเองและสังคมแวดล้อมรวมถึงเยาวชนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้ชิดพวกเขาได้รับผลกระทบอะไรบ้าง เพื่อค้นหาแนวทางในการป้องกันและข้อเสนอแนะในการแก้ไขแก่งองค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อไป

การขายบริการของชายวัยรุ่นในสังคมไทยแทบไม่มีใครเอ่ยถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมของหมู่บ้านป่าเถื่อนและบ้านนอกกลางที่ยังคงมีสังคมที่ยังถือว่าเข้มแข็ง ครอบครัวส่วนใหญ่ยังคงเป็นลักษณะของครอบครัวใหญ่ ซึ่งประกอบไปด้วย ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ลูก ลูก ป้า น้า อา รวมอยู่ด้วยในบ้านเดียวกัน หรือบางทีก็ปลูกบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกันยังคงมีวัฒนธรรมของการแบ่งปันสิ่งของ ไปมาหาสู่ กัน ยังคงมีการร่วมแรงร่วมมือกันในการทำกิจกรรมทั้งด้านส่วนตัวและส่วนรวม รวมทั้งงานประเพณีต่างๆ เช่น ผ้าป่าสามัคคี, ประเพณีดำหัว, งานสลากภัตต์, การลงแขกเกี่ยวข้าว และแม้แต่การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากการย้ายถิ่นฐานการทำงานมาหาเงิน การศึกษา อีกทั้งการรับเอาวัฒนธรรมของตะวันตกเข้ามาพร้อมกับการสื่อสารที่ไร้พรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) อย่างปัจจุบัน

จึงนับได้ว่า เป็นปรากฏการณ์ที่ใหม่ของสังคมในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บ้านป่าเล้า อ.สันกำแพง และบ้านออนกลางกิ่งอำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่ ที่เกิดสถานะแทรกซึม นัดพบกันที่บ้านเจ้าไฟในการขายและให้บริการของเพศชายมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 และมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เพราะเริ่มมีการแผ่กระจายของกลุ่มวัยรุ่นที่มีการปฏิสังสรรค์ต่อกัน ที่มีใช้เฉพาะบ้านเจ้าไฟเท่านั้น ได้เริ่มมีการขายและให้บริการเพิ่มขึ้นที่บ้านเจ็ส บ้านออนเหนือ กิ่งอ.แม่ออน ซึ่งห่างจากบ้านเจ้าไฟประมาณ 16 กิโลเมตร เริ่มมีการพบปะและให้บริการขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 และได้มีการแผ่กระจายของกลุ่มวัยรุ่นลักษณะเป็นวงกลมตีแผ่ออกไปตามอำเภอรอบๆ และจังหวัดใกล้เคียงที่จับมอเตอร์ไซค์เข้ามาขายบริการ เพื่อให้ได้มาซึ่ง “เงิน” ความพึงพอใจ และประสบการณ์ทางเพศ จุดยืนของการวิเคราะห์คือยึดหลักการศึกษาระบบธรรมชาติ ที่มุ่งศึกษา ถึงความเบี่ยงเบนจากความรู้สึกภายในของเขาเอง ที่ยอมรับและก้าวเข้ามาสู่การเป็นชายขายบริการ เป็นการเข้าสู่โลกของผู้ที่เบี่ยงเบน ซึ่งในทางทฤษฎีจะมีรากฐานมาจากการปฏิสังสรรค์ในสังคมที่ เลื่อนไหลและเปลี่ยนแปลงได้ในบริบทความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ แนวทางการกระทำบางอย่าง ของสมาชิกในวัฒนธรรมย่อย ที่จะนำไปสู่การยอมรับตนเอง ก้าวเข้าสู่การขายบริการทางเพศ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Collecting Data)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่มีลักษณะของการวิจัย ที่ยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ เริ่มสังเกตเพื่อเก็บข้อมูลนับตั้งแต่ สภาพแวดล้อมสถานที่ บุคลิกลักษณะนิสัย รายละเอียดของการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน อาทิเช่น การแต่งกาย ความชอบ กลุ่มเพื่อน เป็นต้น

ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการเก็บข้อมูล 3 รูปแบบคือ

1. คุณสมบัติของผู้วิจัย
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/กลุ่ม
3. กรณีศึกษา

ทั้งนี้มีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องแม่นยำดังนี้

1. จากกลุ่มเพื่อนของผู้ใช้ข้อมูลหลักไม่น้อยกว่า 3 คน
2. การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ซ้ำๆ กัน ต่างเวลา ต่างสถานที่กัน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ไปนี้

รูปแบบการเก็บข้อมูล

เนื่องจาก การวิจัยครั้งนี้ต้องอาศัยข้อมูลระดับลึกและเป็นข้อมูลเชิงกระบวนการปฏิบัติ สังสรรค์ ทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายประการ ดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้วิจัยประกอบด้วย

1.1 ไม่แสดงตนว่าเป็นนักวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่เขตติดต่อกับ อ.สันกำแพง ดังนั้นจึงเป็นการง่ายในการที่เข้าไปสังเกต และทำความคุ้นเคยกับบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นสถานประกอบการ กอปรกับรู้จักคุ้นเคยกับ เจ้าของบ้านเป็นส่วนตัวอยู่บ้างแล้ว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเข้าไปประสานมิตรภาพของคนรู้จัก โดยการหมั่นไปมาหาสู่ตามวัฒนธรรมของไทย จากนั้นก็บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบ โดยที่ไม่ให้ชายขายบริการทราบว่าผู้วิจัยเป็นใคร แต่เข้าไปลักษณะของคนรู้จักกับเจ้าของบ้านตามปกติวิสัยของสังคมคนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทำตัวให้กลมกลืนกับพวกเขาให้เขาารู้สึกว่าเป็นคนคุ้นเคย โดยเข้าไปทำหน้าที่ช่วยเหลือต่างๆ เช่น ทำหน้าที่ช่วยต้อนรับแขก บริการลูกค้าในการเสิร์ฟอาหาร เครื่องดื่ม เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพของกลุ่มตัวอย่าง ถึง อารมณ์ ความรู้สึกของเขาเหล่านั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในการกระทำของบุคคลกลุ่มสังคมนั้น บางทีก็มีของฝากเช่น ขนมขบเคี้ยว ผลไม้ กับข้าวหิ้วติดมือเข้าไปบ้าง บางครั้งก็มีการสังสรรค์ทานอาหาร ดื่มกับพวกเขาด้วย เมื่อผู้วิจัยทำตัวให้เป็นกันเอง พุดคุยกับเจ้าของบ้านและน้องๆ อย่างสนุกสนานเป็นกันเอง ได้ประมาณ 2 เดือน จึงได้รับความไว้วางใจที่จะให้คำตอบกับคำถามที่ ผู้วิจัยถามโดยที่ผู้ให้ข้อมูลไม่รู้ว่าตนเองได้ถูกเก็บข้อมูลไปแล้ว

1.2 มีความรับผิดชอบต่องานวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่เป็นข้อมูลลึกและเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวของบุคคลผู้วิจัยต้องมีความละเอียดอ่อนต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกทั้งมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่จะไม่ให้เกิดขึ้นต่อประชากรศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ผู้ศึกษาจึงต้องใช้วิจารณญาณอย่างมากในการที่จะให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด จนกระทั่งปราศจากความเสียหายไม่ว่ากรณีใดๆ ขณะเดียวกันก็มีให้เกิดการ บิดเบือนข้อมูล

2. ใช้การสัมภาษณ์

ใช้การสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการสังเกตโดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์หลายรูปแบบอันได้แก่

2.1 หลังจากผู้วิจัยเริ่มก้าวเข้าไปในบ้านอย่างมีวัตถุประสงค์ เริ่มสังเกตการณ์และทำความรู้จักคุ้นเคย สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองกับทุกๆ คนในบ้าน กระทั่งเริ่มรู้สึกว่าเขาไว้วางใจหลังจากที่ผู้วิจัยทอดระยะเวลาให้ผ่านไปได้ประมาณสองเดือนผ่านไปก็เริ่มเจาะจงตัวว่าจะ

เลือกใครเป็นกรณีศึกษา (Case study) และใช้คำถามแบบเจาะลึกทุกแง่มุมของชีวิต ตั้งแต่เกิด กระทั่งปัจจุบัน และเลยไปถึงอนาคต โดยใช้คำถามซ้ำๆ การตอบคำถามครั้งแรกอาจจะไม่เหมือนกับครั้งที่ 2-3 โดยใช้บ้านของเจ้าโพนุ่มบ้านป่าเล้า เทศบาลตำบลสันกำแพง อ.สันกำแพง จ. เชียงใหม่ และบ้านเจ็ศ บ้านออนกลาง กิ่งอำเภอแม่ออน อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ เป็นสถานที่ในการศึกษาวิจัย

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structure interview) เป็นลักษณะคำถามแบบทั่วไป เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์กับประชากรศึกษาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนะต่างๆ ต่อการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม กีฬา และสิ่งที่เห็นว่าพวกเขาให้ความสนใจเพื่อสร้างความเป็น กันเอง ความสนทนิตสนมคุ้นเคย

2.3 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยที่ผู้วิจัยได้กำหนดแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจไว้แล้วเพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่นำมาแจกแจงความถี่และสรุปข้อมูลต่างๆ โดยภาพรวมของประชากรศึกษา เช่น ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก สภาพแวดล้อม, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่การขายบริการทางเพศ, ประสบการณ์ทางเพศและความรู้ เจตคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขายบริการทางเพศ

2. กรณีศึกษา (Case study)

การศึกษาแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อทราบรายละเอียดต่างๆ ทั้งจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเข้าสู่การขายบริการทางเพศของวัยรุ่นชายในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท” ประกอบด้วย

1. วัยรุ่นชายขายบริการทางเพศบ้านป่าเล้า เทศบาลตำบลสันกำแพง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
2. วัยรุ่นชายขายบริการทางเพศบ้านออนกลาง กิ่งอำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่

ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายจากบ้านป่าเล้า เทศบาลตำบลสันกำแพง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ จำนวน 5 คน (โดยใช้ชื่อสมมุติ) ได้แก่ 1.โชคชัย 2.อ็อค 3.เก่ง 4.กร 5.ปิยะ และบ้านออนกลาง กิ่งอำเภอแม่ออน จ.เชียงใหม่ จำนวน 5 คน ได้แก่ 1. เบิร์ด 2. เด่น 3. ปู๋ 4. เต๋ย 5. พงษ์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน

คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1. เป็นวัยรุ่นชายอายุระหว่าง 13-18 ปี
2. ใช้ชีวิตในการขายบริการทางเพศตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป
3. ยังคงใช้ชีวิตขายบริการทางเพศอยู่ที่บ้านสันกำแพงและบ้านออนหลวย
4. กำลังศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาและออกจากระบบการศึกษาแล้ว

เพื่อสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย คำถาม 4 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปเป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง
2. ข้อมูลเงื่อนไขและปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้บริการทางเพศ เช่น ตัวเอง ครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อมการศึกษา
3. ข้อมูลแบบแผน การดำเนินชีวิตประจำวัน การใช้จ่าย กิจกรรมส่วนตัว การนัดพบ การกลุ่มเพื่อน
4. ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมรักร่วมเพศ

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐานส่วนตัว นำมาแจกแจงความถี่เพื่อวิเคราะห์กลุ่มควบคุม

ส่วนข้อมูลเงื่อนไขและปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้บริการทางเพศ เช่น ปัจจัยส่วนตัว ครอบครัว สังคม การศึกษา ข้อมูลแบบแผนการดำเนินชีวิตประจำวัน การใช้จ่าย กิจกรรมส่วนตัว การนัดพบ การกลุ่มเพื่อนและข้อมูลความคิดเห็นต่อพฤติกรรมรักร่วมเพศ ใช้การวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ต่อพฤติกรรมต่างๆ

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนี้ ได้นำไปทดลองกับเยาวชนวัยรุ่นชายที่ให้บริการทางเพศ ณ สถานเริงรมย์ “Adam & Apple” ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่จำนวน 3 คน และได้ นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ทดลองนำเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องเหมาะสมครั้งหนึ่งก่อนแล้ว จึงนำไปใช้จริงต่อไป

- การตรวจสอบข้อมูล

ใช้วิธีการซ้ำๆ ต่างเวลา ต่างสถานที่และวิธีซักถามเพื่อนสนิทของเด็กแต่ละคน ในการตรวจสอบข้อมูลและไปเที่ยวบ้านของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อไปทำความรู้จักกับพ่อแม่ ญาติ ของน้องๆ ด้วย ไปพร้อมๆ กัน เพื่อเก็บข้อมูลไว้ตรวจสอบและสังเกต สิ่งแวดล้อมและครอบครัวด้วย

- การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะของการตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรม จากการสัมภาษณ์ สังเกตและกรณีศึกษาซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มองเห็นสังเกตเห็นหรือสัมผัสได้หลาย ๆ ครั้ง เพื่อตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

หลังจากได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาคสนามและจากเอกสารได้พอกับวัตถุประสงค์บ้างแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขั้นหนึ่งก่อน โดยนำมาจัดทำเป็นหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยตามด้วยเค้าโครงเรื่องแล้วสรุปคร่าว ๆ ออกมาเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อแก้ไข ปรับปรุงเพื่อให้มีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับรูปธรรมมากที่สุด การทดสอบเพื่อยืนยันความเชื่อมั่นของข้อมูลเป็นเรื่องที่จำเป็นที่ผู้วิจัยต้องทำซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้งในการสัมภาษณ์และสังเกตทุกครั้งที่มีโอกาสตรวจสอบความเชื่อมั่นของคำถามที่ต้องการคำตอบ ซึ่งนั่นก็หมายถึงการใช้ระยะเวลาที่นานพอสมควรในการที่ผู้วิจัยจะได้รับข้อมูลเหล่านั้นมา

สำหรับแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ใช้ในการทดสอบแบบสอบถามในขั้นตอนสุดท้าย หลังจากได้รับความไว้วางใจระดับสูงสุดประมาณ 6 เดือน นับจากเริ่มเข้าไปศึกษาและศึกษากรณีศึกษา จากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดมาแจกแจงความถี่เพื่อวิเคราะห์หากกลุ่มควบคุมและนำมาตีความในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา

หลังจากที่ได้ข้อมูลทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สรุปผลอีกครั้งหนึ่ง โดยจัดรูปความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาเรียบเรียง สรุปให้อยู่ในแนวคิดทฤษฎีและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้แล้วในตอนต้น